

Inhoudsopgave

p1

Voorwoord

Catrien Bijleveld (voorzitter NVC)

p2

Gerben Bruisnma (1951-2022)

Peter van der Laan (NSCR)

p3

NWO VENI-project: Ik heb het gedaan! Of toch niet? Het herkennen van valse bekentenissen in een politieverhoor

Linda Geven (Universiteit Leiden)

p3

NWO VENI-project: Jihad-bruiden en Nazi-liefjes? Vrouwspecifieke paden naar terrorisme en (gewelddadig) extremisme

Elanie Rodermond (Vrije Universiteit Amsterdam & NSCR)

p4

NWA-Subsidie project EPIC 'Betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde misdaad verminderen'

Arjan Blokland (NSCR, Universiteit Leiden & Aalborg University), Vernoni Echelsheim (NSCR & Rijksuniversiteit Groningen) & Frank Weerman (NSCR & Erasmus Universiteit)

p4

Nominaties shortlist Willem Nagelprijs

Daniel Beizsley (Universiteit Utrecht & Eötvös Loránd University), Annika van Baar (Vrije Universiteit Amsterdam), Elvira Loibl (Universiteit Maastricht) &

p6

Aankondiging NVC valorisatieprijs

p6

Mensenrechtenschendingen in Oekraïne vanuit criminologisch perspectief

Irma Cleven, Alette Smeulders (Rijksuniversiteit Groningen) & Maartje Weerdesteijn (Vrije Universiteit Amsterdam)

forensisch onderzoek gedaan. Dat regardeert ons als Europeanen, en als criminologen in het bijzonder.

Hoe en wanneer de oorlog zal eindigen, hoe het de slachtoffers zal vergaan, of het tot vervolging van de daders zal komen, we weten het niet. Zeker is wel dat deze oorlog grote wonden achterlaat, door de aanvallen en verwoestingen in Oekraïne zelf, maar ook door de indirecte wereldwijde doorwerking.

Andersoortige wereldwijde effecten staan op dit congres prominent op het programma: we zullen in de keynotes inzoomen op de rol van de criminologie in de opgaven waarvoor we ons de komende decennia gesteld zien op onze planeet: mitigatie en adaptatie van klimaatverandering, achteruitgang van biodiversiteit, vervuiling, opwarming. Wetenschappers uit diverse andere disciplines zullen spreken over deze grote problemen waarmee wij worden geconfronteerd. Tijdens het congres willen we echter ook nadrukkelijk de aandacht richten op de rol van het (straf)recht en de criminologie. We hebben daarvoor een drietal plenary sessies met aansprekende lezingen, waarbij telkens nadrukkelijk aan de orde wordt gesteld wat de criminologie zou kunnen bijdragen.

Naast de plenaire lezingen over dit thema en een aantal 'groene' lezingen, is de line-up dit jaar bijzonder rijk en gevarieerd: we hebben lezingen over de politie, cybercriminaliteit, effecten van de COVID-pandemie op misdaad, WhatsApp-buurtpreventie, bestuurlijke boetes, en criminele uitbuiting onder scholieren, en een aantal interessante round tables (o.a. over internationale misdrijven) waar eenieder mee kan discussiëren.

Maar ook buiten de lezingen hebben we belangrijke bijeenkomsten, zoals de jaarlijkse uitreiking van de scriptieprijs, en dit jaar als hekkensluiter de uitreiking van de tweejaarlijkse prestigieuze Willem Nagel-prijs voor het beste proefschrift. We hopen met zijn allen op de prijswinnaars te proosten. We hopen elkaar uitgebreid te spreken in Leiden, tijdens het congres, de koffies, lunches en natuurlijk het buffet in de Faculty Club, dat dit jaar overigens opgeluisterd zal worden door live muziek.

Catrien Bijleveld

Voorwoord

Beste lezer,

Dit jaar hebben we weer een echt, fysiek NvC-congres!! Nederland is helemaal open, we hoeven geen maskers te dragen, iedereen schudt weer handen en soms omhelzen we elkaar weer! Voor velen van ons voelt COVID als iets van het verleden. Dat we dit jaar niet tegen een scherm aan kijken en praten, maar elkaar driedimensionaal zien is reden tot vreugde. Het belooft daarom alleen al een mooi en feestelijk congres te worden.

Maar over dit congres hangt ook een donkere schaduw. We congresseren namelijk terwijl er in Europa een oorlog woedt. De beelden die we vrijwel dagelijks te zien krijgen gaan ons voorstellingsvermogen vaak te boven. De verwoesting en het lijden zijn vaak met geen pen te beschrijven. In Oekraïne zijn en worden naar het zich laat aanzien internationale en oorlogsmisdrijven gepleegd, er wordt ter plekke zo goed en zo kwaad als dat in de huidige situatie gaat

Peter van der Laan (NSCR)

Op 17 mei jl. overleed Gerben Bruinsma, 70 jaar oud en nog geen vijf jaar na zijn emeritaat in 2017.

Gerben Bruinsma studeerde sociologie in Utrecht (1969-1975). Na zijn studie werd hij universitair docent bij het Criminologisch Instituut van Katholieke Universiteit Nijmegen. Bij Dessaur en Ultee promoveerde hij in 1985 op een proefschrift getiteld *Criminaliteit als sociaal leerproces. Een toetsing van de differentiële-associatietheorie in de versie van K.D. Opp.*

Ondertussen was hij al in 1981 gaan werken als universitair docent bij de afdeling Sociologie van de Universiteit van Twente. Daar richtte hij in 1992 met Cees van den Vijver het Internationaal Politie Instituut Twente (IPIT) op. In 1995 werd hij benoemd tot Bijzonder Hoogleraar Bestuurskundige Criminologie.

In 1999 ging Bruinsma aan de slag in Leiden en later in Amsterdam. Meer dan 15 jaar was hij directeur van het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR). Het NSCR was in 1992 opgericht als een soort academische tegenhanger van het destijds zeer dominante Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het Ministerie van Justitie. Na een tamelijk desastreuze eerste evaluatie van het NSCR werd Bruinsma aangesteld om het instituut een doorstart te laten maken. Hij ging daarbij voortvarend te werk. Het overgrote deel van de staf vertrok, al dan niet onder zachte of hardere druk van de nieuwe directeur, en zo mogelijk nog meer nieuwe medewerkers werden aangetrokken. Hij zette een nieuw wetenschappelijk programma op, georganiseerd langs drie lijnen (kortgezegd: levensloop, interventies en omgeving).

Bij het werven van nieuwe medewerkers en de ontwikkeling van nieuwe onderzoekslijnen was hij allesbehalve star: hij streefde naar multidisciplinariteit en hechtte groot belang aan empirisch onderzoek maar anders dan wel werd gedacht was dat niet uitsluitend kwantitatief van aard; ook kwalitatief onderzoek kreeg een plekje in het veelzijdige onderzoek. In zekere zin in lijn met zijn eigen promotieonderzoek en het onderzoek dat hij daarna deed, benadrukte hij het belang van gedegen theoretische inbedding en toetsing van theoretische perspectieven en verklaringen. Daarbij verloochende hij zijn sociologische achtergrond zeker niet, maar drukte die ook niet door. Integendeel, hij respecteerde andere opvattingen en ideeën en gaf medewerkers de ruimte hun eigen onderzoek te ontwikkelen. Deze houding zorgde ervoor dat het NSCR zich in betrekkelijk korte tijd weer oprichtte en zich ontwikkelde tot een niet meer uit de Nederlandse criminologie – en overig ook het onderzoeksterrein van rechtshandhaving, politie en strafrechtelijke aanpak – weg te denken instituut.

Ook internationaal timmerde Bruinsma aan de weg. Zijn vele contacten met buitenlandse collega's bouwde hij verder uit door buitenlandse collega's naar het NSCR uit te nodigen om gezamenlijk onderzoek te doen. Het NSCR verwierf daardoor een internationale status die voorheen vooral was weggelegd voor het WODC.

Gerben combineerde het directeurschap van het NSCR met eerst de leerstoel Criminologie in Leiden en na de verhuizing van het NSCR naar Amsterdam met de leerstoel Omgevingscriminologie aan de Vrije Universiteit. Daarmee was hij belangrijk voor de Nederlandse criminologie. Samen met Henk van de Bunt (Erasmus Universiteit Rotterdam), Wim Huisman (Vrije Universiteit) en andere collega's blies hij de opleiding Criminologie nieuw leven in. De drie universiteiten kennen nu alle drie bloeiende criminologie-opleidingen.

Zijn verdienste voor de criminologie gaat feitelijk nog verder terug. In de periode 1985 – 1997 wist hij, wederom samen met Henk van de Bunt, maar ook met Herman Franke en Bert Berghuis het Tijdschrift voor Criminologie van de ondergang te redden. In dat verband is ook vermeldenswaard zijn werk eind jaren '90 voor de Parlementaire Enquêtecommissie Opsporingsmethoden (Commissie van Traa). Gerben maakt met Frank Bovenkerk en Henk van de Bunt deel uit van de groep Fijnaut, die een reeks van onderzoeken deed naar allerlei vormen van georganiseerde misdaad. Het werk van de Groep Fijnaut zette de criminologie onmiskenbaar weer op de Nederlandse kaart. Het resulteerde onder andere in een prijs voor de van de Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie. Het onderzoek voor de Commissie van Traa rekende Gerben ongetwijfeld tot zijn *finest moments* bij het doen van onderzoek.

Het directeurschap van het NSCR en de daarbij behorende bestuurlijke werkzaamheden stonden zijn inhoudelijk werk niet in de weg. Gerben was in velerlei opzicht productief. Gedurende zijn carrière publiceerde hij ver over de 100 wetenschappelijke artikelen, schreef en redigeerde een kleine 70 boeken en rapporten en schreef bijna 80 hoofdstukken. Op veel publicaties was hij – terecht – trots, waaronder bijvoorbeeld het rapport *Met het oog op de toekomst. Verkenning naar de kennisvragen over misdaad en misdaadbestrijding* dat hij met Henk van de Bunt en Ineke Haen-Marshall schreef voor de Adviescommissie Wetenschap en Techniek (2001). En wat te denken van de met David Weisburd geredigeerde en uit 10 delen bestaande *Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice* (2014).

Hij begeleidde 21 promovendi en gaf met name in zijn Enschedese tijd veel onderwijs. Daarnaast was hij lid van een groot aantal commissies en redacties, in Nederland en daarbuiten.

In de periode 2014-2015 was hij President van de *European Society of Criminology* waarvan hij eerder een van de oprichters was. Ook verbleef hij enige tijd in de George Mason University in de Verenigde Staten en de University of Cambridge in Engeland. Zijn carrière was dus ook nadrukkelijk internationaal. Daarvoor kreeg hij ook waardering. Zo ontving hij in 2009 de eerste *Freda Adler Distinguished Scholar Award* van de *American Society of Criminology* en in 2017 *Sellin-Glueck Award* van diezelfde *American Society of Criminology*.

Na zijn emeritaat bleef hij schrijven en studeren, met bijzondere belangstelling voor (sociologisch georiënteerde) theoretische criminologen en niet te vergeten de omgevingscriminologie die hij Nederland op de kaart had gezet. Met enige regelmaat kwamen er de afgelopen jaren vanuit Enschede verzoeken om een boek van oude en ogenschijnlijk obscure criminologen op de kop te tikken.

Jammer genoeg heeft hij dat historische werk niet af kunnen maken. De aanloop naar en nasleep van een longtransplantatie in 2018, met complicaties voor hart en nieren, maakten zijn emeritaat minder zorgeloos dan je hem en niet te vergeten zijn vrouw Ellen en zijn gezin zou toewensen. Van lange buitenlandse reizen, die Ellen en hij graag maakten, kwam het niet meer.

Wat rest is de herinnering aan een man met bijzondere verdiensten voor de criminologie in Nederland en daarbuiten, maar bovenal een aardige man, die ondanks zijn soms bruuske en zelfs intimiderende optreden – met name tegen instituties en organisaties kon hij stevig te keer gaan als het hem niet helemaal beviel en zij hem en vooral zijn instituut en medewerkers te na kwamen – pal stond voor zijn medewerkers. Hij stimuleerde hen en liet hen vrij hun eigen weg te gaan. Iemand die de vervelende klussen voor zijn rekening nam, zodat de medewerkers ongestoord konden werken. En iemand die in was voor gezelligheid, voor etentjes en borrels – als hij maar niet (lang) hoefde te spreken en te dansen.

NWO VENI-project: Ik heb het gedaan! Of toch niet? Het herkennen van valse bekentnissen in een politieverhoor

Linda Geven (Universiteit Leiden)

Stel je voor: Je wordt veroordeeld voor een misdaad die je nooit hebt begaan. Het klinkt tegenstrijdig, maar uit rechterlijke dwalingen over de gehele wereld is gebleken dat onschuldigen wel degelijk bekentnissen afleggen onder druk. Uit data van het Amerikaanse Innocence Project blijkt dat zelfs één op de vier onterechte veroordelingen op een valse bekentenis steunde. Ook in Nederland zijn in de afgelopen 20 jaar een aantal zaken aan het licht gekomen: De namen Ina Post, Martien Hunnik, Cees Borsboom, Herman du Bois en Wilco Viets zijn in ons collectieve geheugen verankerd.

Buiten stigma en onomkeerbaar psychisch letsel voor deze onschuldigen, schaden rechterlijke dwalingen de procedurele rechtvaardigheid en legitimiteit van ons rechtssysteem. Bovendien blijkt uit onderzoek naar 109 Amerikaanse onterechte veroordelingen dat 94% van de *werkelijke* daders misdrijven bleven begaan – waaronder moorden. Ook Wik H. pleegde meerdere zedendelicten terwijl Cees Borsboom onschuldig zijn straf uitzat in de Schiedammer Parkmoord.

Het is waarschijnlijk geen toeval dat in bijna alle rechterlijke dwalingen in Nederland de bekentenis een doorslaggevende rol heeft gespeeld in de veroordeling. Een bekentenis is namelijk heel overtuigend, het wordt ook wel ‘de koningin van het bewijs’ genoemd. Tot op heden zijn we echter niet in staat valse en ware bekentnissen van elkaar te onderscheiden, waardoor het oneerlijk zou zijn om de rechter te belasten met de beoordeling van bekentnissen tijdens het proces. Valse bekentnissen besmetten bovendien ander bewijs tijdens het onderzoeksproces: Bekentnissen kunnen ervoor zorgen dat ooggetuigen hun verklaringen aanpassen, dat alibigetuigen zich terugtrekken, en het kan zelfs de beslissing van een forensisch expert beïnvloeden. Hoewel het bewijs zich dan lijkt op te stapelen, is het een wankel kaartenhuis met de valse bekentenis als kapotte fundering.

Voor een evenwichtig rechtssysteem is het belangrijk om valse bekentnissen in het gehele strafrechtelijke proces te voorkomen en op te sporen. In haar VENI-onderzoek zal Linda Geven aan de hand van experimentele studies onderzoeken welke factoren in een politieverhoor bijdragen aan het ontstaan van valse bekentnissen, of ware en valse bekentnissen van elkaar kunnen worden gedifferentieerd aan de hand van gevalideerde leugendetectiemethoden, en of dit daadwerkelijk leidt tot een betere esluitvorming bij politie en justitie.

NWO VENI-project: Jihad-bruiden en Nazi-liefjes? Vrouwspecifieke paden naar terrorisme en (gewelddadig) extremisme

Elanie Rodermond
(Vrije Universiteit Amsterdam & NSCR),

Begin februari zijn vijf vrouwelijke Syriëgangers gerepatriëerd uit een kamp in Syrië. Zeer recent bepaalde de rechtbank Rotterdam dat Nederland nog 12 vrouwen moet terughalen. Deze vrouwen worden gedetineerd in de penitentiaire inrichting Zwolle, op de speciale Terroristenafdeling (TA) voor vrouwen. Anders dan de TA voor mannen, die in 2006 werd geopend, bestaat de TA voor vrouwen pas sinds 2020. Rond die tijd maakte het beeld van vrouwelijke terrorisme-verdachten als ‘jihadbruid’ of ‘dom gansje’ plaats voor een beeld waarin in toenemende mate ruimte is voor ‘de vrouw als dader’. Uit rechtsvergelijkend onderzoek blijkt dat deze verschuiving heeft geleid “tot een actiever vervolgingsbeleid ten opzichte van vrouwen die terugkeren uit Syrië” (Cupido, 2021).

Wie zijn deze vrouwen? Tot op heden is wetenschappelijke kennis over de levensloop van vrouwen die worden veroordeeld voor misdrijven met een terroristisch oogmerk beperkt. Er is nog veel onduidelijk over hun radicaliseringsproces, andere criminaliteit, toetreding tot extremistische netwerken, en risico-en beschermende factoren. Daarbij komt dat er weinig bekend is over de levensloop van vrouwen en recidive en resocialisatie na het verlaten van een extremistisch netwerk en/of het plegen van een terroristisch misdrijf.

Met haar VENI-onderzoek borduurt Elanie Rodermond voort op haar promotieonderzoek naar ex-gedetineerde vrouwen en eerder terrorisme-onderzoek (Rodermond & Thijs, 2022) om deze gaten in de wetenschappelijke literatuur te vullen. In de komende jaren gaat ze kwantitatief en kwalitatief onderzoek combineren om de vrouwelijke populatie terroristen en extremisten in kaart te brengen. Hierbij gaat niet alleen aandacht uit naar ‘de Syriëgangers’, maar ook naar vrouwen die bij politie en justitie in beeld komen wegens bijvoorbeeld rechts-extremisme of anti-overheidsextremisme. Gedurende het onderzoek zal Rodermond CBS-gegevens van vrouwelijke verdachten van terrorisme analyseren, dossiers van het TER-team (Terrorisme, Extremisme en Radicalisering) van Reclassering Nederland bestuderen en interviews afnemen met gedetineerde en ex-gedetineerde vrouwen. De resultaten van het onderzoek worden op verschillende momenten gedeeld met instanties die zich direct of indirect met de preventie van terrorisme bezighouden, zoals de NCTV, gemeenten, de PI en de AIVD, zodat de resultaten kunnen bijdragen aan een evidence-based aanpak.

Referenties:

Cupido, M. (2021). De vervolging van IS-vrouwen: een rechtsvergelijkend perspectief. *Ars Aequi*, 3, 240-251.

Rodermond, E., & Thijs, F. (2022). From crime to terrorism. Life-circumstances and criminal careers of terrorism suspects. *Crime & Delinquency*, online first. DOI: 10.1177/0011287221077645

NWA-Subsidie project EPIC
'Betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde
misdaad verminderen'

Arjan Blokland
(NSCR & Universiteit Leiden),

Vernoni Echelsheim &
(NSCR & Rijksuniversiteit Groningen)

Frank Weerman
(NSCR & Erasmus Universiteit Rotterdam)

Een groot consortium van wetenschappers en partners uit praktijk en beleid heeft een NWA-subsidie binnengehaald voor het **project EPIC: Explaining, Preventing, and Intervening in organized Crime involvement**. Doel van het onderzoek is het effectief verminderen van de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit. Het onderzoeksproject is een nauwe samenwerking tussen het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR), VU University Amsterdam, Leiden University, Erasmus University Rotterdam, Utrecht University, University of Amsterdam, LUMC, AmsterdamUMC, Groningen University, Twente University, Amsterdam University of Applied Sciences, CBS, Bureau Beke, Stichting HALT, Young in Prison, CCV, Arkin, GGD, Garage2020, Ihub, Politie Amsterdam en de gemeentes Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Den Haag.

De betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde criminaliteit is een groeiend maatschappelijk probleem. Het staat een gezonde ontwikkeling in de weg, verergert hun criminele gedrag en bemoeilijkt de terugkeer naar een leven zonder criminaliteit.

Inzicht in onderliggende mechanismen voor betrokkenheid georganiseerde criminaliteit

In het EPIC-project beoordelen de wetenschappers eerst de wetenschappelijke en latent aanwezige kennis over factoren die van invloed zijn op de betrokkenheid bij, instandhouding van en het weer ophouden met georganiseerde misdaad. Daarbij kijken ze ook naar de effectiviteit van de huidige interventies. In een volgende fase beschrijven ze de betrokkenheid van jongeren door landelijke gegevens over de blootstelling van jongeren aan en betrokkenheid bij georganiseerde misdaad te combineren, de rol van sociale netwerken in deze betrokkenheid toe te lichten, en zowel professionals als jongeren die vroeger of nu bij de georganiseerde misdaad betrokken zijn te interviewen. Zo ontstaat een zo volledig mogelijk inzicht in de onderliggende mechanismen waardoor jongeren betrokken raken of blijven bij de georganiseerde misdaad. Vervolgens onderzoeken de wetenschappers samen met relevante stakeholders de kansen en barrières voor professionals om jongeren die risico lopen of betrokken zijn bij georganiseerde misdaad te bereiken.

Kansrijke preventie- en interventiestrategieën implementeren

De georganiseerde misdaad is bij uitstek afhankelijk van sociale kansstructuren: sociale relaties die toegang bieden tot ongeoorloofde kansen. De interventies die nodig zijn om betrokkenheid tegen te gaan, moeten zich dan ook niet alleen richten op de individuele jongeren, maar ook op hun verschillende sociale netwerken die hun leefwereld vormen, waaronder familie, vrienden en de buurt waarin ze opgroeien. De wetenschappers binnen het EPIC-project brengen hotspots en mechanismen van betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit in kaart. Deze kennis kan vervolgens worden gebruikt om kansrijke preventie- en interventiestrategieën te ontwerpen, direct te implementeren en vervolgens te evalueren.

Nominaties shortlist Willem Nagel Prijs

Dit jaar zal de Willem Nagel prijs weer worden uitgereikt. De thema's van de genomineerde proefschriften zijn divers, van de Europese Investeerders bank, betrokkenheid van bedrijven bij internationale misdrijven, illegale praktijken op de Nederlandse en Duitse interlandelijke adoptiemarkt tot het beschermen van natuurgebieden tegen stropen. De genomineerden Daniel Beizsley, Annika van Baar, Elvira Loibl en Nick van Doormaal leggen het onderwerp van hun proefschrift graag aan je uit.

Shortlisted: State-corporate crime reconsidered: a criminological analysis of European Investment Bank lending in the EU

Daniel Beizsley,
(Universiteit Utrecht &
Eötvös Loránd University),

My PhD research focused on the world's largest public lending institution - the European Investment Bank (EIB). Starting out from a critical criminology perspective, my research attempts to explain how and why the EIB invests in infrastructure projects that, in some way, contravene the legal and normative frameworks to which it subscribes: either when EIB counterparties are involved in corruption, or when infrastructure projects cause environmental damage or create illegitimate debt.

EIB organisational deviance is interpreted from macro, meso and micro standpoints including a political-economic analysis of the environment in which the EIB operates, a study of the EIB's internal processes and organisational structure, as well as individual accounts of wrongdoing based on extensive interviews with EIB officials in Luxembourg.

My research is embedded into the 'state-corporate crime' and 'crimes of globalization' critical criminology traditions, but also leans heavily on organisational studies and political theory, especially resource dependency theory and the concept of financialization to explain the increasing interconnections between infrastructure and financial markets. This relationship is then used as an etiological factor to explain EIB organisational deviance.

My research also deals with the ethical questions that arise when undertaking research on elites and elite institutions. It discusses the 'ethics of access' of attempting to gain access to an important financial institution which, in the case of the EIB, actively tried to undermine the research process.

Shortlisted: Corporate Involvement in International Crimes in Nazi Germany, Apartheid South Africa and the DRC.

Annika van Baar (Vrije Universiteit Amsterdam)

In this PhD, I have looked at how and why corporations became involved in international crimes in three contexts. These contexts cover 1) the first time corporate actors were seen as relevant in atrocity crimes (involvement in Nazi Germany, 1933 – 1945); 2) the first time social movements directed their actions to corporations (Apartheid South Africa, 1948 – 1994), and; 3) the start of more regulation directed at corporate involvement in international crimes (the Democratic Republic of Congo, 1996 – 2016). In the book, I empirically investigate the ways in which corporations have become involved and I seek to explain this involvement, based on a theoretical framework compiled for this purpose.

Each of the three contexts is analyzed through a chapter that covers the broader context of corporate involvement in international crimes, showing general patterns of involvement (by business sector), dynamics between businesses and principal perpetrators of international crimes, and developments over time. Then, each of these overviews is followed by a case study of a single corporation: Topf & Söhne in Nazi Germany, Royal Dutch/Shell in Apartheid South Africa and AngloGold Ashanti in the DRC.

Broadly, I found that corporate involvement in international crimes took the forms of 1) involvement in social and economic marginalization and persecution of victims of international crimes; 2) involvement in the violent acts that make up international crimes, and; 3) sustaining or supporting the regime or armed group that commits international crimes. While the differences between the cases make it difficult to generalize, I found that corporations became involved in international crimes because they saw a business opportunity (in some cases to minimize losses in volatile contexts) and were able to fulfill demands related to the interests of perpetrators of international crimes. When moral, social or (semi-)legal condemnation of their involvement became apparent, neutralization techniques (often rooted in corporate and wider societal culture) tended to be successful in preventing serious consequences for the individuals and companies involved.

Shortlisted: The Transnational Illegal Adoption Market: A Criminological Study of the German and Dutch Intercountry Adoption Systems

Elvira Loibl (Universiteit Maastricht)

The last half-century has witnessed the emergence of a transnational market in adoptable children. Numerous cases were uncovered in which children were obtained illegally from their families or institutions and then placed for intercountry adoption. Elvira Loibl's dissertation is the first study that analyses intercountry adoption from a criminological perspective. It explains the organization and operation of the illegal adoption market and identifies the major weaknesses within the German and Dutch adoption systems that encourage and facilitate the trafficking in adoptable children. Her research employs a multidisciplinary approach, borrowing ideas and theories from criminology, sociology and cultural anthropology.

The study shows that the demographic and economic asymmetries between the wealthy receiving countries and the poor sending countries have fuelled the demand for adoptable children and generated

the incentive to illegally obtain them. War, natural disasters and poverty leave numerous children worldwide extremely vulnerable. However, contrary to the common Western belief of an 'orphan crisis', only a small fraction of these children do not have a family and are therefore eligible for adoption. Thus, in order to meet the high demand for adoptable children, actors in poor countries purchase and abduct children and then launder them through the adoption system as 'paper orphans'.

Elvira Loibl's research explains that the unregulated flow of 'Western' money into the sending countries, the adoption agencies' strong financial and ideological motivation to place children for adoption and the blind trust of the German and Dutch stakeholders in the integrity of the foreign adoption systems are but some of the weaknesses that facilitate illegal adoptions. In addition, it is the way adopters and adoption agencies – or more generally Western societies – perceive poor countries of the global South and how they interpret the concept of the 'child's best interests' that contributes to the transnational illegal adoption market.

Shortlisted: Het beschermen van beschermde natuurgebieden: Het keuzegedrag van stroopers en rangers

Nick van Doormaal (NSCR & Universiteit Utrecht)

Ondanks de vele inspanningen van natuurorganisaties om dierpopulaties in het wild te beschermen, blijft stroperij een veelvoorkomend probleem in natuurgebieden over de wereld. Het beveiligen van natuurgebieden is daarom van essentieel belang. Om stroperij tegen te gaan, worden vaak rangers ingezet die door middel van patrouilles de gebieden trachten te beschermen. In mijn eind 2020 verschenen proefschrift staat de volgende vraag centraal: 'Wat voor invloed hebben de keuzes van stroopers en rangers op de bescherming van natuurgebieden?' Ik heb hiervoor een multidisciplinaire aanpak gebruikt en combineerde inzichten uit de criminologie, natuurbehoud en kunstmatige intelligentie. In dit proefschrift maak ik gebruik van het rationele-keuze perspectief om de keuzes van stroopers en rangers beter te begrijpen. Dit perspectief was oorspronkelijk ontwikkeld voor stedelijke criminaliteit, maar in mijn proefschrift laat ik zien dat het ook toepasbaar is voor het begrijpen van verschillende vormen van stroperij in beschermde natuurgebieden. Met de beschikbare data was ik in staat om het gehele stroop-proces op te breken in kleinere onderdelen om zo te achterhalen waarom de stroopers bepaalde keuzes maakten in bepaalde situaties. Managers van ranger teams kunnen dit soort informatie gebruiken om zo meer strategisch te werk gaan. De resultaten van mijn proefschrift benadrukken dat de wijze waarop de beperkte middelen van rangers strategisch worden ingezet, net zo belangrijk is voor de bescherming van de natuurgebieden als de hoeveelheid beschikbare middelen. Dit geldt vooral voor natuurbeschermingsorganisaties die te maken hebben met corruptie. In samenwerking met mensen uit de praktijk in Zuid-Afrika heb ik verschillende onderzoeksmethoden ontwikkeld om patrouillestrategieën beter te bestuderen en evalueren. Deze ook kunnen worden aangepast voor andere natuurgebieden en andere vormen van stroperij.

Aankondiging: NVC valorisatieprijs

De NVC is een vereniging in het hart van de samenleving. Om die samenleving zo goed mogelijk te laten profiteren van de baten van criminologisch onderzoek, stelt de NVC een nieuwe prijs in: de NVC Valorisatieprijs. Wat wordt beloofd? Inspanning voor doorwerking en/of het succes van doorwerking? Zonder inspanning geen succes, maar bij gelijke geschiktheid gaat de voorkeur uit naar initiatieven waarbij niet alleen duidelijk wordt gemaakt wat er gedaan is om te valoriseren, maar ook wat de opbrengst van die inspanningen is.

Wie mogen er meedingen?

- Het gaat niet om een oeuverprijs. Er wordt een onderzoek genomineerd waarvan in de peilperiode duidelijk is geworden dat er doorwerking heeft plaatsgevonden. Onderzoekers mogen zichzelf nomineren, maar er is wel een referentiebrief nodig uit de praktijk.
- Het moet gaan om onderzoekers die iets gedaan hebben wat heeft doorgewerkt in de Nederlandse samenleving. Genomineerden hoeven geen lid te zijn van de NVC.
- De onderzoek of groep onderzoekers hoeven van origine geen criminologen te zijn. Het moet wel gaan om onderzoek dat evident criminologisch relevant is.

Onderbouwing/eisen

Partijen die een onderzoek voordragen voor nominatie dienen in hun onderbouwing onder meer bij de volgende aspecten stil te staan:

- Op wie hun valorisatieactiviteiten gericht waren: welke doelgroep (potentiële slachtoffers, daders, professionals, etc.) en waarom daarvoor gekozen is.
- Wat voor soort activiteiten ontplooid zijn (vakpublicaties, webinars, professionals, ervaringsdeskundigen of andere betrokkenen betrekken bij de opzet én uitvoering van het onderzoek, podcasts, blogs etc.), en waarom juist deze activiteiten.
- De impact van de ontplooidde activiteiten. Het gaat hier natuurlijk niet om een harde meting van bijvoorbeeld een gedragsverandering. Maar inzet alleen is niet voldoende. Wat vooral duidelijk moet worden gemaakt is het bereik van de activiteiten en wat er gedaan is om bekendheid van een bepaald onderwerp en doorwerking van het onderzoek te bevorderen.

Jury

De jury bestaat uit een drie leden. Er zullen in ieder geval zitting nemen:

- 1 hoogleraar of 1 lector
- 1 beleidsmedewerker en
- 1 professional uit de praktijk

De jury kan uitgebreid worden maar bestaat altijd uit een oneven aantal leden. Bij de eerste editie zijn dat Michel Bravo (MinVJ, politie en veiligheidsregio's), Toon Molleman (PI Arnhem) en Vivienne de Vogel (Hogeschool Utrecht, juryvoorzitter).

Prijs

Naast eer en extra aandacht voor het geleverde werk, wordt een bedrag van 750 Euro uitgekeerd.

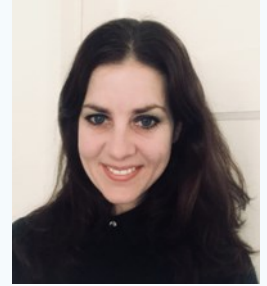
Peilperiode inzendingen

De NVC Valorisatieprijs zal voor het eerst in 2023 worden uitgereikt. Bij de eerste editie van de prijs zal niet gebruik worden gemaakt van een peilperiode. Dit om zoveel mogelijk inzendingen mogelijk te maken. Na de eerste editie zal deze aanpak worden geëvalueerd en alsnog besloten worden welke peilperiode geschikt is.

Nominaties eerste ronde

Nomineren kan door **uiterlijk 1 maart 2023** een email te sturen naar info@criminologie.nl. De nominatie bestaat uit een toelichting van maximaal 1000 woorden waarin wordt uitgelegd waarom een onderzoek voor de prijs in aanmerking komt, plus ten minste één referentiebrief van maximaal 500 woorden van een praktijkpartner die de doorwerking van het onderzoek onderschrijft. In de toelichting en de referentiebrief mag worden verwezen naar onderliggende stukken die de geleverde prestatie op het gebied van valorisatie onderschrijven.

Mensenrechtenschendingen in Oekraïne vanuit criminologisch perspectief

Irma Cleven (Erasmus Universiteit Rotterdam),
Alette Smeulers (Rijksuniversiteit Groningen), foto links &
Maartje Weerdesteijn (Vrije Universiteit Amsterdam), foto rechts

Het is inmiddels drie maanden geleden dat Rusland Oekraïne binnenviel en sindsdien staat het nieuws vol met berichten over het geweld en de verwoesting die er plaatsvinden. In Boetsja vonden er onder andere buitengerechtelijke executies en martelingen plaats en men vreesde dat soortgelijk geweld op meerdere plekken plaatsvond en voortduurt. Vijftien jaar geleden richtte slechts een handvol onderzoekers zich op criminologisch onderzoek naar dergelijke misdrijven. Inmiddels is dit enorm veranderd. Zo is de werkgroep gericht op internationale misdrijven een van de grootste binnen het European Society of Criminology congres. *Wat kan de criminologie bijdragen aan het begrijpen en verklaren van dit geweld?* Irma Cleven sprak hierover met prof. dr. Alette Smeulers (Universiteit Groningen, foto links) en dr. Maartje Weerdesteijn (Vrije Universiteit Amsterdam, foto rechts). Alette is hoogleraar strafrecht en criminologie van de internationale misdrijven. Maartje doet onderzoek naar de rol van dictators in het plegen van mensenrechtenschendingen en de mogelijkheden voor de internationale gemeenschap om dit geweld te stoppen.

Alette: 'Het is ontzettend belangrijk dat de criminologie zich in toenemende mate bezighoudt met het grote kwaad en niet alleen het kleine. En onderzoek doet naar de oorzaken van geweld en naar de daders. Ik zie grote parallellen met het geweld in Oekraïne en internationale misdrijven in het verleden. Vanuit mijn eigen onderzoek naar daders in het verleden weet ik dat soldaten in zo'n conflict de overtuiging hebben dat ze een belangrijke taak hebben, het goede doen. De eerste keer dat ze iets vreselijks doen, zijn zij geschokt. Om hun geweten te sussen gaan ze hun gedrag rechtvaardigen. Hier vindt een zogenaamde transformatie plaats, naar dader. Want als je eenmaal het geweld rechtvaardigt, kom je in een 'continuum of destructiveness' terecht, zoals Erwin Staub zegt. Naast dit rechtvaardigen van gedrag speelt groepsdynamiek ook een rol. In het leger of gemilitariseerde eenheden heerst een ideaaltype beeld van de masculine man, denk aan agressief, moedig en meedogenloos. Wanneer soldaten de eerste keer schrikken van wat ze hebben gedaan, uiten ze dat niet vanwege dit ideaaltype: dat is een teken van zwakte. Dus wanneer één iemand de leiding neemt en iedereen binnen de groep twijfels wegduwt, escaleert het.

Wat criminologisch onderzoek bijdraagt is het besef dat niet alle Russische soldaten slecht zijn en we ons niet alleen moeten richten op vervolging en opsluiting. Om veiligheid op de lange termijn te waarborgen is het belangrijk om af te stappen van dit wij-zij denken. Omdat dat juist één van de oorzaken is van waarom mensen over de schreef gaan. Het probleem is dat mensen die helemaal niet slecht zijn wél verschrikkelijke misdrijven kunnen begaan. Zoals een Amerikaanse soldaat in een documentaire somber opmerkte na het begaan van een oorlogsmisdrijf in Vietnam: *'We were supposed to be the good guys.'*

Maartje: 'Mijn onderzoek richt zich dus enerzijds op de rol die een dictator speelt in het plaatsvinden van internationale misdrijven en anderzijds op wat de internationale gemeenschap mogelijk tegen het geweld kan doen. Wat betreft het eerste punt, een van de grootste

risicofactoren voor het plaatsvinden van zulke misdrijven is oorlog. Dictaturen zijn vaker betrokken bij een oorlog dan democratieën. Daarnaast heeft een dictatuur in vergelijking met een democratie veel meer controle over de boodschap die wordt gecommuniceerd naar de bevolking. Ook hier zie je dat er wordt teruggegrepen op bepaalde sentimenten, op een geschiedenis. Voor de Russen staat het nationaal-socialisme gelijk aan het kwaad en het bestrijden ervan is synoniem met het goede. Poetin zet effectief propaganda in voor zijn eigen doelen. Wat betreft het tweede punt, de mogelijkheden voor de internationale gemeenschap, beargumenteer ik in mijn proefschrift dat niet alle dictators hetzelfde zijn. Uit mijn onderzoek blijkt dat een van de factoren die een dictator meer of minder responsief maakt naar de internationale gemeenschap de mate is waarin zij ideologisch gedreven zijn. Sommige leiders zijn meer pragmatisch en maken een kosten-baten afweging. Degenen die ideologisch zijn gedreven gaan eerder tot het gaatje, vanuit de overtuiging het goede te doen. Zo deed ik onderzoek naar Pol Pot, die streefde naar het verwerkelijken van een communistische utopie, met een waanzinnig aantal doden tot gevolg. Voor pragmatische leiders werken bijvoorbeeld ‘smart sanctions’ beter, die richten zich op de elite om de leider heen. Geen enkele alleenheerser heerst ooit alleen. Je moet eigenlijk zijn situatie zo instabiel maken in eigen land, dat hij zegt de kosten zijn de baten niet meer waard. Dat is denk ik wat de internationale gemeenschap nu probeert te doen met de sancties tegen Rusland.’

Irma: ‘Dank voor jullie heldere antwoord op de vraag wat de criminologie kan bijdragen aan het begrijpen en verklaren van dit geweld. Veel succes met verder onderzoek!’

Colofon

Redactie & vormgeving:

Irma Cleven

info@criminologie.nl

www.criminologie.nl

Correspondentieadres:

De Criminoloog

Postbus 71304

1008 BH Amsterdam